

Procena procesa priznavanja diploma između Kosova i Srbije

NEW
SOCIAL
INITIATIVE

Procena procesa priznavanja diploma između Kosova i Srbije

IZDAVAČ:
Nova društvena inicijativa - NSI
www.newsocialinitiative.org

AUTORKA:
Rozafa Berisha

Oktobar 2026, Severna Mitrovica

Ovu publikaciju izradila je Nova društvena inicijativa uz podršku Nacionalne zadužbine za demokratiju (National Endowment for Democracy – NED). Izneti stavovi isključivo su stavovi NSI i ne odražavaju nužno stavove NED-a.

Sadržaj

Rezime 04

01/ Uvod 05

02/ Opis problema i analiza 06

03/ Preporuke i zaključak 10

1. Objaviti jedinstven, objedinjen okvir za priznavanje.
2. Uspostaviti vremenski ograničen tok verifikacije.
3. Objaviti svaki kriterijum i propisati obavezu obrazloženih odluka.
4. Obezbediti kontinuitet i uspostaviti trajno praćenje.

Literatura 13

Rezime

Priznavanje diploma između Kosova i Srbije i dalje je teško savladiv proces jer različite institucionalne kategorije podležu različitim procedurama, verifikacija zavisi od saradnje između nadležnih organa, a javno saopšteni stavovi ne pokazuju nužno kako se odlučuje u pojedinačnim slučajevima. Posebnu pažnju zahteva univerzitet u Severnoj Mitrovici: njegova institucionalna istorija i pripadnost obrazovnom sistemu Srbije temelj su zasebnog mehanizma verifikacije, čiji je kontinuitet važan za pristup diplomaca zapošljavanju (European Commission, 2023; OSCE Mission in Kosovo, 2021).

Dostupni dokazi razlikuju dugotrajno čekanje i istorijsko izuzeće od stvarnog odbijanja; oni ne opravdavaju da se svaki nerešen zahtev tretira kao odbijena diploma. Ovaj rad predlaže četiri prioriteta: objaviti objedinjene smernice koje za svaku kvalifikaciju utvrđuju odgovarajući postupak; uspostaviti vremenski ograničen tok verifikacije sa imenovanim kontakt-osobama i praćenjem predmeta za podnosioce zahteva; javno objaviti sve kriterijume priznavanja i propisati obavezu obrazloženih odluka; i obezbediti neprekidnu verifikaciju uz trajno praćenje. Institucionalna integracija može predstavljati dugoročnu opciju, ali ne bi trebalo da bude preduslov za zaštitu sadašnjih podnosilaca zahteva. Donosioci odluka treba da daju prednost pouzdanim procedurama i transparentnim ishodima, a da pritom putem revizija zasnovanih na pojedinačnim predmetima ispitaju moguće razlike između zvaničnih stavova i administrativne prakse.

01/
Uvod

Priznavanje visokoškolskih kvalifikacija važno je za pristup zapošljavanju, profesionalnim prilikama i daljem obrazovanju (EU-facilitated dialogue, 2016, tač. 2). Za diplomce čije kvalifikacije prelaze institucionalnu granicu između Kosova i Srbije, priznavanje otvara i pitanja institucionalne nadležnosti, overe dokumenata i odnosa između političkih stavova i administrativnih odluka. Ovaj rad polazi od toga da suštinski problem javne politike nije samo to da li je diploma priznata, već da li podnosioci zahteva mogu da utvrde koji se postupak primenjuje i da u predvidivom roku dobiju upotrebljivu, obrazloženu odluku. Predloženi odgovor objedinjuje jasne proceduralne smernice, vremenski ograničenu verifikaciju, objavljene kriterijume odlučivanja i stabilnu institucionalnu odgovornost. Analiza razlikuje akademsko priznavanje radi nastavka školovanja, profesionalno priznavanje radi zapošljavanja i posebnu verifikaciju diploma koje izdaje univerzitet u Severnoj Mitrovici. Ona takođe odvaja odbijanje od izuzeća, upućivanja drugom organu, nepotpunih zahteva i dugotrajnog izostanka odluke. Svođenje ovih ishoda pod zajedničku oznaku nepriznavanja zamagljuje i uzroke teškoća i primeren odgovor na njih.

Rad se oslanja na aranžmane postignute u dijalogu, zakonodavstvo, institucionalne smernice, izveštaje Evropske komisije, anonimni intervju (2026, 8. avgust) i pisanu prepisku primljenu od koordinatora ENIC/NARIC centra 20. avgusta 2026. godine. Intervju pruža administrativnu perspektivu verifikacije diploma na Kosovu, dok prepiska iznosi stav koordinatora o postupanju sa dokumentima izdatim na Kosovu u Srbiji. Analiza identifikuje institucionalne mehanizme i rizike u sprovođenju, a ne procenjuje njihovu učestalost.

02/

Opis problema i analiza

Problem leži u jazu između formalno dostupnog postupka priznavanja i stvarne mogućnosti podnosioca zahteva da dobije upotrebljivu odluku. Pažnju zahtevaju tri dimenzije: institucionalne kategorije koje određuju koji se postupak primenjuje; kašnjenja u verifikaciji koja ograničavaju praktični pristup zapošljavanju i daljem školovanju; i neizvesnost u pogledu toga kako se saopštena ograničenja odnose na stvarne odluke. Analiza razmatra ove dimenzije i opcije javne politike koje mogu poboljšati pristup, a da se od procesa priznavanja diploma ne očekuje da razreši širi politički spor.

Priznavanje diploma postalo je deo dijaloga uz posredovanje EU 2011. godine. Objavljeni aranžman poziva se na operativne zaključke od 2. jula 2011. godine i sertifikaciju poverava komisiji evropskih akademskih stručnjaka koju je obrazovalo Udruženje evropskih univerziteta (EUA), nakon provere da su diplome izdale ovlašćene ustanove. (EU-facilitated dialogue, 2011, tač. 1–4). Njegova navedena svrha jeste korišćenje kvalifikacija radi daljeg obrazovanja ili zapošljavanja u javnom sektoru. Zaključci od 19. januara 2016. godine razlikuju profesionalno priznavanje, sa najdužim rokom od 90 dana od prijema zahteva i gornjom granicom naknade u iznosu protivvrednosti od 50 EUR, od akademskog priznavanja radi nastavka školovanja, sa ukupnim rokom od pet meseci. Oni takođe predviđaju prethodno pribavljene EUA sertifikate i primenjuju se na ustanove i programe akreditovane od strane odgovarajućih nadležnih organa. (EU-facilitated dialogue, 2016, tač. 2–4).

Domaće procedure i dalje su važne. Član 38 Zakona o Nacionalnom okviru kvalifikacija Republike Srbije smešta profesionalno priznavanje u nadležnost ENIC/NARIC centra kao organizacione jedinice Agencije za kvalifikacije, a odlučivanje poverava direktoru Agencije. Zakonski tekst koji je objavila Agencija propisuje rok od 60 dana od prijema potpunog zahteva. Ovu opštu domaću odredbu ne treba mešati sa obavezom od 90 dana iz okvira dijaloga iz 2016. godine, niti ona utvrđuje kako se postupa sa određenom kvalifikacijom izdatom na Kosovu (Republic of Serbia, 2018, čl. 38). Na kosovskoj strani, mehanizam verifikacije za Severnu Mitrovicu predstavlja poseban postupak za korišćenje određenih kvalifikacija u postupcima zapošljavanja u javnim institucijama, a ne univerzalnu proceduru za svaku stranu diplomu (ECMI, 2023). Univerzitet u Severnoj Mitrovici zahteva posebno objašnjenje jer se institucionalna lokacija i upravljanje obrazovanjem ne poklapaju. Ustanova sebe označava kao Univerzitet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici. Prema sopstvenoj institucionalnoj istoriji, osnovana je 18. novembra 1969. godine, a nakon rata 1999. godine je izmeštena, posle čega je krajem 2001. godine, odlukom Vlade Srbije, uspostavljeno njeno privremeno sedište u Mitrovici. Deluje u okviru obrazovnog sistema Srbije, iako se fizički nalazi na Kosovu. Njena institucionalna hronologija pomaže da se objasni zašto sama geografska lokacija ne određuje primenljiv postupak priznavanja (University of Pristina, 2023).

Zakonodavstvo Kosova takođe predviđa poseban univerzitetski aranžman. Član 14(a)–(c) Zakona br. 03/L-068 o obrazovanju u opštinama Republike Kosovo predviđa autonomni javni univerzitet u Severnoj Mitrovici i nezavisnu komisiju koja odlučuje o usklađenosti njegovog statuta i o pitanjima akreditacije u okviru univerzitetskog sistema Kosova (Republic of Kosovo, 2008, čl. 14(a)–(c)). Član 17(2) Zakona br. 04/L-115 izmenio je način imenovanja jednog člana komisije, tako da umesto međunarodnog predstavnika koga bira Međunarodni civilni predstavnik člana bira premijer (Republic of Kosovo, 2012, čl. 17(2)). Ove odredbe uspostavljaju institucionalni okvir; one same po sebi ne dokazuju da je univerzitet iz sistema Srbije okončao taj proces niti da njegove diplome automatski uživaju domaće priznanje. Upravo spoj teritorijalne lokacije, pripadnosti sistemu Srbije i nerešenog institucionalnog odnosa čini ovaj slučaj drugačijim od slučaja diplome izdate u Beogradu. Izveštaj OEBS-a iz 2021. godine, koji ocenjuje stanje zaključno sa decembrom 2019. godine, navodi da su diplome stečene posle 1999. godine na ustanovama koje na Kosovu rade po nastavnim planovima Srbije, uključujući univerzitet u Severnoj Mitrovici, bile izvan sporazuma o uzajamnom priznavanju (OSCE Mission in Kosovo, 2021, str. 7, 44). U izveštaju Srbije o napretku iz aprila 2016. godine takođe je zabeleženo neslaganje oko izuzimanja diploma ovog univerziteta iz aranžmana postignutog u dijalogu (Government of Serbia, 2016, str. 11–12). Ovi datirani prikazi objašnjavaju kako se razvilo zasebno postupanje. Prema prikazu OEBS-a, Uredbom br. 21/2015 uspostavljena je verifikacija diploma univerziteta u Severnoj Mitrovici stečenih posle 2001. godine, radi prijava za posao, profesionalnih licenci i ispita u javnim institucijama (OSCE Mission in Kosovo, 2021, str. 44).

Evropski centar za manjinska pitanja na Kosovu (ECMI) opisuje postupak izdavanja potvrde o važenju kao privremeni mehanizam koji diplomcima koji ispunjavaju uslove omogućava da svoje diplome koriste prilikom prijavljivanja za posao u javnim institucijama (ECMI, 2023). Njegov praktični značaj ogleda se u tome što se pojedinačne kvalifikacije mogu verifikovati, a da podnosioci zahteva ne moraju da čekaju razrešenje šireg institucionalnog odnosa univerziteta. Kontinuitet je pitanje odvojeno od ispunjenosti uslova. Vlada je 19. juna 2026. godine objavila produženje mandata komisije za verifikaciju sa 22. juna na 22. septembar 2026. godine. Ta odluka odnosi se na mandat komisije. Oslanjanje na periodično obnavljanje stvara izbeživ rizik od prekida u odlučivanju. Trajno rešenje trebalo bi da zaštiti zahteve u postupku, razjasni status postojećih potvrda i obezbedi da se diplomci ne suoče sa administrativnim vakuumom kada istekne mandat komisije (Office of the Prime Minister, 2026).

Sagovornik (2026, 8. avgust) opisuje zasebna odeljenja za diplome srpskih ustanova sa sedištem u Srbiji i onih koje deluju na Kosovu, nazivajući ih „dva potpuno odvojena odeljenja“. Različiti postupci sami po sebi nisu problematični: mogu odražavati različite institucionalne okolnosti. Postaju problem javne politike kada podnosioci zahteva ne mogu da utvrde nadležni organ, potrebnu dokumentaciju, očekivani rok i dostupno pravno sredstvo. Sagovornik (2026, 8. avgust) takođe navodi faze u kojima predmet može da zastane. Sagovornik najpre proverava diplomu i prateću dokumentaciju; nepotpuni zahtevi se odlažu, a podnosilac se kontaktira elektronskom poštom. Potpuni predmeti unose se u bazu podataka i preko Evropskog centra za manjinska pitanja na Kosovu (ECMI) prosleđuju rektoratu radi potvrde. Komisija potom razmatra verifikaciju. Ovaj prikaz ukazuje na dva odvojena potencijalna izvora kašnjenja: kompletiranje zahteva i pribavljanje spoljne potvrde. Rešavanje bilo kog od njih zahteva jasnu evidenciju o tome gde svaki zahtev čeka na postupanje. Sagovornik (2026, 8. avgust) navodi 2019. godinu kao primer perioda u kojem su predmeti mogli biti

okončani za otprilike dva ili tri meseca, uz napomenu da su pojedini kasniji podnosioci zahteva čekali godinu ili dve. Sagovornik se takođe priseća priliva od više od 2.000 diploma nakon rasprave o integraciji ili licenciranju obrazovnih ustanova iz sistema Srbije. Taj broj se odnosi na pristigle zahteve, a ne na utvrđeni trenutni broj nerešenih predmeta. Prikaz upućuje na to da se povećana potražnja poklopila sa problemima u koordinaciji, ali ne razdvaja njihove pojedinačne efekte. Kontrast između ranijih rokova okončanja i kasnijeg čekanja ipak ukazuje na konkretan operativni problem: zahtev koji ispunjava uslove može ostati nerešen dovoljno dugo da za podnosioca izgubi praktičnu vrednost.

Još jedna dokumentovana epizoda u sprovođenju pokazuje zašto obrazovanje komisije nije isto što i okončanje predmeta. Izveštaj Evropske komisije o Kosovu za 2023. godinu beleži da je rad komisije prekinut 2021. godine i da je ona ponovo obrazovana u februaru 2023. godine. Do 21. juna 2023. godine ministarstvo je primilo 44 zahteva, od kojih nijedan još nije bio verifikovan. To ukazuje na verifikaciju u toku, a ne na 44 odbijanja (European Commission, 2023, str. 40). Izveštaj Evropske komisije o Kosovu za 2025. godinu beleži 320 diploma verifikovanih tokom 2024. godine i mogućnost elektronskog podnošenja zahteva, ali navodi i da je verifikacija diploma srednjih škola na Kosovu koje podržava Srbija još u toku. Dostupnost kanala za podnošenje zahteva stoga ne bi trebalo izjednačavati sa okončanom verifikacijom u svim obrazovnim kategorijama (European Commission, 2025a, odeljak o zaštiti manjina).

Razlika između podnošenja zahteva za verifikaciju i dobijanja konačne potvrde važna je i za zapošljavanje. Obaveštenje Kancelarije za pitanja zajednica omogućava podnosiocima zahteva da zatraže potvrdu da je verifikacija u toku kada se za posao zahteva verifikovana diploma (Office for Community Affairs, 2024). To dokazuje da je potvrda o postupku u toku dostupna; to, međutim, ne utvrđuje da je poslodavac mora prihvatiti, da se ugovor može potpisati pre verifikacije niti da je određeni podnosilac zahteva zaposlen. Transparentna politika o korišćenju potvrda o zahtevima u postupku mogla bi da smanji neizvesnost, a da se one ne tretiraju kao konačno priznanje. Sagovornik (2026, 8. avgust) navodi da se „uglavnom“ diplome priznaju, ali ova kvalitativna ocena ne može se pretvoriti u stopu odobravanja. Sagovornik takođe opisuje starije univerzitetske i srednjoškolske diplome kao diplome izvan trenutnog postupka verifikacije, a ne kao suštinski odbijene, pri čemu jun 2001. i jun 1999. godine navodi kao relevantne istorijske granice. Ta razlika potvrđuje potrebu da se objave precizna pravila o ispunjenosti uslova, uključujući i to da li je merodavan datum diplomiranja ili datum izdavanja diplome. Praćenje bi trebalo da razlikuje odobrenje, odbijanje, istorijsko izuzeće, upućivanje drugom organu, nedostajuću dokumentaciju i predmete koji čekaju odgovor spoljne institucije.

U pisanoj prepisci primljenoj od koordinatora ENIC/NARIC centra 20. avgusta 2026. godine, koordinator je naveo da agencija postupa po uputstvima Kancelarije za Kosovo i Metohiju da se ne prihvataju dokumenti sa formulacijom kojom se Kosovo označava kao republika. Koordinator je takođe ukazao da naknadna oznaka EUA ne bi otklonila ovo ograničenje. Ovaj odgovor pruža dokaz o iskazanom institucionalnom stavu i otvara pitanja o transparentnosti kriterijuma koji se saopštavaju podnosiocima zahteva. On sam po sebi ne utvrđuje kako se odlučuje o svakom zahtevu. Bez uvida u samo uputstvo i odluke u kojima je primenjeno, prepiska ne utvrđuje ni pravni status navedenog ograničenja ni doslednost njegove primene. Zaključak koji se može braniti jeste da postoji problem

transparentnosti: podnosioci zahteva moraju da znaju da li je navedeno ograničenje formalni kriterijum priznavanja, na kom pravnom osnovu počiva i kako se odluka zasnovana na njemu može osporiti.

Jednako je važna razlika između sertifikacije i priznavanja. Zaključci iz 2016. godine predvideli su prethodno pribavljene EUA sertifikate i njihovo neposredno podnošenje radi priznavanja (EU-facilitated dialogue, 2016, tač. 3). U tom svetlu, pominjanje naknadne oznake EUA u pisanoj prepisci primljenoj od koordinatora ENIC/NARIC centra 20. avgusta 2026. godine ostavlja otvorenim važno pitanje: da li se opisano ograničenje odnosi na formalni sertifikat izdat kroz dogovoreni mehanizam ili na neki drugi pečat ili zabelešku. Javne smernice trebalo bi da navedu prihvatljive dokumente o sertifikaciji i objasne kako se postupa sa svakim od njih. Razlika između zvaničnih stavova i faktičke prakse zaslužuje da bude ispitana. Institucije mogu saopštavati restriktivan stav, a istovremeno obrađivati pojedine zahteve kroz pravno diferenciran ili administrativno fleksibilniji postupak. S druge strane, naizgled nedosledni ishodi mogu odražavati razlike u ustanovama, datumima izdavanja, istoriji sertifikacije ili svrsi priznavanja, a ne neformalno diskreciono odlučivanje. U Izveštaju o Srbiji za 2025. godinu, Evropska komisija navodi da je sprovođenje sporazuma o katastru i prihvatanju univerzitetskih diploma i dalje na čekanju zbog toga što ih Srbija ne sprovodi (European Commission, 2025b, odeljak o normalizaciji odnosa). Revizija zasnovana na pojedinačnim predmetima omogućila bi da se ova razlika proveri, povezivanjem odgovora institucija sa podnetim diplomama, dokumentima o sertifikaciji i pisanim ishodima. Njome bi trebalo evidentirati ustanovu koja je izdala diplomu, studijski program, datum diplome, svrhu priznavanja, formulacije u dokumentu, datume podnošenja i kompletiranja zahteva, zahteve za dodatnim informacijama, datum odluke, obrazloženje i eventualnu žalbu. Poređenje okončanih, odbijenih i nerešenih predmeta u okviru svakog postupka pomoglo bi da se legitimne proceduralne razlike razgraniče od neobjavljenih ograničenja ili nedoslednog postupanja. Postojeći dokazi ukazuju na mogući jaz između deklarisanih stavova i praktičnih ishoda; oni ne potvrđuju neformalno, nepriznato priznavanje kao sistematsku praksu.

03/

Preporuke i zaključak

Rascepkane procedure, kašnjenja u verifikaciji i problemi transparentnosti utvrđeni u analizi zahtevaju četiri mere koje bi priznavanje učinile predvidljivijim, transparentnijim i upotrebljivijim. Osim tamo gde je izričito navedena postojeća obaveza, rokovi za postupanje i ciljevi sprovođenja navedeni u nastavku predstavljaju predložene standarde, a ne postojeća zakonska prava.

1.

Objaviti jedinstven, objedinjen okvir za priznavanje.

Nadležni organi u oblasti obrazovanja na Kosovu i u Srbiji, njihova tela za priznavanje i sekretarijat komisije za Severnu Mitrovicu trebalo bi da svako za sebe objave pretraživ portal, pri čemu bi posredovanje EU podržalo uporediv način prikaza. Stablo odlučivanja trebalo bi da razlikuje lokaciju i status ustanove koja je izdala diplomu, akademsko i profesionalno priznavanje, istorijska izuzeća i postupak izdavanja potvrde za Severnu Mitrovicu. Za svaki postupak trebalo bi navesti nadležni organ, dokumentaciju, zahteve u pogledu akreditacije i sertifikacije, naknade, primenljive rokove, razloge za odbijanje i mehanizme preispitivanja. Informacije bi trebalo da budu dostupne na albanskom, srpskom i engleskom jeziku. Početnu verziju objaviti u roku od šest meseci i ažurirati je u roku od 30 dana od svake proceduralne izmene. Pokazatelji bi trebalo da obuhvate pokrivenost svake utvrđene kategorije, imenovane osobe odgovorne za stranice, datirana ažuriranja i testiranje sa korisnicima u kojem najmanje 80 odsto podnosilaca zahteva utvrdi odgovarajući postupak bez pomoći ministarstva.

2.

Uspostaviti vremenski ograničen tok verifikacije.

Ministarstvo, sekretarijat komisije, ECMI i rektorat trebalo bi da dogovore protokol za postupak u Severnoj Mitrovici; Agencija za kvalifikacije Srbije i relevantne visokoškolske ustanove trebalo bi da usvoje jednake aranžmane u okviru sopstvenih nadležnosti. U roku od 60 dana imenovati kontakt-osobe i dogovoriti potvrdu prijema u roku od pet radnih dana, suštinski odgovor u roku od 30 kalendarskih dana i automatsko upućivanje na viši nivo kada odgovor izostane. Prijem, potpunost, upućivanje, odgovor, odluku i obaveštavanje pratiti odvojeno i obrazložiti svaki zastoj u toku primenljivog roka za odlučivanje. U roku od šest meseci proširiti postojeće mogućnosti elektronskog podnošenja zahteva na potpuno praćenje

predmeta od početka do kraja. Tamo gde pravni okvir to dozvoljava, poslodavci bi trebalo da objave transparentne uslove za učešće u postupku zapošljavanja dok je verifikacija u toku; to se ne sme predstavljati kao automatsko konačno priznanje. Pratiti vreme odgovora, predmete u kojima su rokovi prekoračeni i vreme okončanja, a ne samo broj zahteva.

3.

Objaviti svaki kriterijum i propisati obavezu obrazloženih odluka.

U roku od 90 dana nadležni organi trebalo bi da objave potpune suštinske i dokumentacione kriterijume, kao i standardne obrasce odluka. Svaka odluka o odbijanju ili delimičnom priznavanju trebalo bi da navede nadležni organ, pravni osnov, činjenice, neispunjeni uslov, razmotrene dokaze i primenljivo pravno sredstvo i rok za njegovo korišćenje. Agencija za kvalifikacije Srbije trebalo bi da razjasni uputstvo pomenuto u prepisci, da utvrdi njegov pravni osnov i obim ukoliko postoji i da objasni da li je reč o kriterijumu priznavanja. Obe strane trebalo bi da preciziraju prihvatljive dokumente o sertifikaciji i da ih razgraniče od neformalnih pečata ili zabeleški. Izvršiti reviziju uzorka odluka u odnosu na objavljene kriterijume; neformalni saveti i uopšteni odgovori elektronskom poštom ne bi smeli da zamene pojedinačne odluke.

4.

Obezbediti kontinuitet i uspostaviti trajno praćenje.

Vlada Republike Kosovo i nadležno ministarstvo trebalo bi da obezbede da se mandat komisije obnovi ili zameni bez prekida po isteku roka utvrđenog odlukom od 19. juna 2026. godine, odnosno 22. septembra 2026. godine. Mera bi trebalo izričito da uredi predmete u postupku i nove predmete, pravna sredstva, postojeće potvrde, kao i prelazno kadrovsko i finansijsko rešenje. Taj datum odnosi se na objavljeni mandat komisije i ne bi ga trebalo tumačiti kao automatski prestanak važenja potvrda koje su diplomci dobili (Office of the Prime Minister, 2026). U roku od 12 meseci, nadležni organi i posrednik EU trebalo bi da uspostave stalne kontakt-tačke za verifikaciju i tehnički ograničen mehanizam praćenja koji obuhvata overu, dostavljanje, rokove i zbirne ishode. Taj mehanizam trebalo bi da se nadoveže na trojnu grupu za sprovođenje predviđenu zaključcima iz 2016. godine, umesto da se polazi od pretpostavke da nikakav aranžman praćenja nikada nije dogovoren (EU-facilitated dialogue, 2016, tač. 7). Tromesečno objavljivati podatke koji razlikuju odobrenje, odbijanje, izuzeće, nepotpunost i verifikaciju u toku, uz anonimizovanu reviziju predmeta u kojoj se porede objavljeni kriterijumi, odgovori institucija i stvarne odluke. Time bi se proverilo moguće odstupanje prakse od zvaničnih stavova, a da se političko rešenje ne postavlja kao preduslov za pomoć podnosiocima zahteva. Dokazi podržavaju diferencirano objašnjenje teškoća u priznavanju diploma. Kvalifikacije iz Severne Mitrovice proističu iz posebne institucionalne istorije i obrađuju se kroz poseban mehanizam; opšte obaveze iz di-

jaloga ne otklanjaju potrebu da se utvrdi odgovarajući administrativni postupak. Prijavljena kašnjenja, dokumentovani prekid i ponovno pokretanje verifikacije, kao i objavljeni standardi usluge, pokazuju zašto praktični pristup zavisi kako od formalne ispunjenosti uslova, tako i od blagovremenih odluka. Prepiska iz Srbije otvara važno pitanje transparentnosti, ali ne utvrđuje ishode predmeta koji nisu bili predmet uvida. Najodrživiji odgovor javne politike jeste da se jasno usmeravanje i objavljeni kriterijumi spoje sa pouzdanom verifikacijom, kontinuitetom i praćenjem zasnovanim na dokazima. Ove mere bi zaštitile podnosioce zahteva, a istovremeno bi i opstrukciju i svaku legitimnu administrativnu fleksibilnost učinile vidljivim i proverljivim. Donosioci odluka sada bi trebalo da dodele odgovornost za ove mere, usvoje predložene rokove za sprovođenje i objavljuju napredak, kako pristup zapošljavanju i obrazovanju ne bi zavisio od sposobnosti podnosioca zahteva da se snađe u institucionalnoj neizvesnosti.

Literatura

PRIMARNI IZVORI

1. Anonimni sagovornik (2026, 8. avgust). Lični intervju o verifikaciji diploma na Kosovu.
2. Pisana prepiska primljena od koordinatora ENIC/NARIC centra 20. avgusta 2026. godine, u vezi sa priznavanjem diploma izdatih na Kosovu.

SEKUNDARNI IZVORI

1. EU-facilitated dialogue. (2011). University degrees: Arrangement referring to the operational conclusions of 2 July 2011, paragraphs 1–4. Text published by the Office for Coordination Affairs in the Negotiation Process with the Provisional Institutions of Self-Government in Priština. *https://www.kord-kim.gov.rs/eng/p10.php*
2. EU-facilitated dialogue. (2016, January 19). Conclusions on mutual diploma recognition based on the original agreements from 2011. Office of the Prime Minister, Republic of Kosovo. *https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/2016/01/Conclusions_on_mutual_diploma_recognition_based_on_the_original_agreements_from_2011.pdf*
3. European Centre for Minority Issues in Kosovo (ECMI). (2023, November 15). Diploma verification process. *https://ecmikosova.org/diploma-verification-process/*
4. European Commission. (2023, November 8). Kosovo 2023 Report (SWD(2023) 692 final), p. 40. *https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_692%20Kosovo%20report_0.pdf*
5. European Commission. (2025a). Kosovo 2025 Report (SWD(2025) 752 final), section on protection of minorities. *https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52025SC0752*
6. European Commission. (2025b). Serbia 2025 Report (SWD(2025) 755 final), section on normalisation of relations between Serbia and Kosovo. *https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025SC0755*
7. Government of the Republic of Serbia, Office for Kosovo and Metohija and Office for the Coordination of Affairs in the Process of Negotiation with the Provisional Institutions of Self-Government in Priština. (2016, April). Progress report on the dialogue between Belgrade and Priština (October 2015–April 2016), pp. 11–12. *https://kim.gov.rs/doc/pregovaracki-proces/2.1%20Izvestaj%20okt-mart%202016%20EN.pdf*
8. Office for Community Affairs. (2024, November 6). Notice: Applying for high school and university diploma verification is possible through the E-Kosova platform! Office of the Prime Minister. *https://zck-kpz-platform.rks-gov.net/en/notice-applying-for-high-school-and-university-diploma-verification-is-possible-through-the-e-kosova-platform/*
9. Office of the Prime Minister, Republic of Kosovo. (2026, June 19). 24th meeting of the Acting Government of the Republic of Kosovo. Announcement extending the verification commission's mandate from 22 June to 22 September 2026. *https://kryeministri.rks-gov.net/en/news/mbledhja-e-24-te-e-qeverise-ne-detyre-te-republikes-se-kosoves/*
10. OSCE Mission in Kosovo. (2021, June). Community rights assessment report (5th ed.), pp. 7, 44. *https://www.osce.org/sites/default/files/f/documents/6/f/493675.pdf*
11. Republic of Kosovo. (2008). Law No. 03/L-068 on Education in the Municipalities of the Republic of Kosovo, Article 14. Official Gazette, No. 30, June 15. *https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2543*
12. Republic of Kosovo. (2012). Law No. 04/L-115 on Amending and Supplementing the Laws Related to the Ending of International Supervision of Independence of Kosovo, Article 17(2). *https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2840*
13. Republic of Serbia. (2018, as amended). Zakon o Nacionalnom okviru kvalifikacija Republike Srbije [Law on the National Qualifications Framework of the Republic of Serbia], Article 38. Text published by the Qualifications Agency. *https://azk.gov.rs/Biblioteka/Centri/OPP/3/ZAKON%20o%20NOKS-u.pdf*
14. University of Pristina. (2023, November 29). About the university. *https://en.pr.ac.rs/university/about-us/about-the-university/*

NEW
SOCIAL
INITIATIVE